

**ТВОРЧА БАГАТОВИМІРНІСТЬ
ПРОСТОРУ АРТ-ТЕРАПІЇ**

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боряк О. В. Корекція просодичної сторони мовлення дітей старшого дошкільного віку з дизартрією засобами логопедичної ритміки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.03 «Корекційна педагогіка» / Боряк Оксана Володимирівна. – Київ, 2012. – 21 с.

2. Ленів З. П. Корекція порушень усного мовлення у дітей старшого дошкільного віку засобами арт-терапії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.03 «Корекційна педагогіка» / Ленів Зоряна Павлівна. – Київ, 2010. – 21 с.

Призванська Роксоляна

ЗАСТОСУВАННЯ МУЗИКОТЕРАПІЇ У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ІЗ АУТИЗМОМ

Найпоширенішим визначенням музикотерапії є розуміння її як виду арттерапії, де музика використовується з лікувальною або корекційною метою. Проаналізувавши науково – методичну літературу, робимо висновок, що використання засобів мистецтва суттєво підвищує ефективність корекційно – педагогічної роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку, в тому числі й інтелектуального (Л. Гаврильченко, Г. Добровольська, Л. Колесник, А. Копитін, З. Ленів, З. Матейнова, С. Машура, С. Миронова, Ю. Некрасова, Т. Овчиннікова, О. Рау, Д. Шульженко та інші). Науковці та практики в галузі корекційної педагогіки відзначають позитивний механізм впливу музики як засобу корекції поряд з образотворчим мистецтвом та іншими формами творчості (З. Ленів, З. Матейнова, С. Машура, О. Рау, С. Миронова). Сьогодні музикотерапія є окремим психокорекційним напрямком, який містить у собі два аспекти: психосоматичний і психотерапевтичний.

Музична терапія все частіше застосовується в області корекції цілої низки психічних розладів, включаючи реабілітацію пацієнтів з важкими порушеннями розвитку

нервової системи. Дослідження Еджертон, Томпсона, Вільямса надають докази того, що музична терапія може надати позитивний короткотерміновий ефект у пацієнтів з розладами аутистичного спектру.

Індивідуальні прояви аутистичних розладів можуть мати різноманітні форми – від дитини з низьким рівнем інтелекту, яка не розмовляє і є дезадаптованою, до вибірково обдарованої зі специфічними інтересами і «дорослим» мовленням. Первазивність цього захворювання передбачає зміни у всіх психічних сферах – перцептивній, інтелектуальній, мовленнєвій, емоційній, вольовій, поведінковій тощо. (К.Островська, 2012). Успішна соціалізація – кінцева мета, сенс педагогічного процесу, об'єктом якого є аутична дитина (О. Нікольська, 1995, В. Тарасун, 2004). Адаптація дитини в соціальне середовище, тобто соціалізація, передбачає засвоєння мови і мовлення, норм поведінки, моральних цінностей та всього іншого, що складає культуру суспільства. Як стверджує В.Тарасун, процес соціалізації є великою проблемою для дитини з аутизмом, але її значення важко переоцінити, оскільки вона є єдиним шляхом формування та розвитку особистості.

Однією з характерних рис аутичної дисфункції є несоціальна поведінка. Як відомо, рівень соціальних навичок відіграє важливу роль в загальному рівні адаптативного функціонування людей. Діти з аутизмом мають проблеми з участю в повсякденних соціальних взаємодіях з іншими людьми. Такі діти не розуміють як брати участь в розмові, уникають зорового контакту, і, як правило, байдужі до інших людей, включно з членами сім'ї. Експериментальні дані показали, що такі люди часто не в змозі розпізнавати та інтерпретувати вокал, міміку, емоції. Оскільки розуміння афективних сигналів дуже важливе, саме музична терапія може з успіхом використовуватись в лікуванні аутизму з метою покращення комунікації та мовлення і розвитку соціально- поведінкових навичок. Для прикладу, дослідження впливу терапії імпровізаційною музикою на комунікативну поведінку виявило

особливості впливу темпу, ритму музичного твору, а також його форми та висоти звучання на піддослідну групу вже через десять сеансів. Окрім імпровізаційної музичної терапії, у роботі використовувались сталі ритмічні малюнки і мелодії, що спричинило значне полегшення процесу навчання та покращення пам'яті аутистів. Також з'ясувалося, що діти з аутизмом значно краще наслідують слова, якщо сприймають їх через спів, а не як простий розмовний текст.

Засади музикотерапії ґрунтуються на концепції недирективної терапії Карла Роджерса, де акцент робиться на налагодженні контакту через наслідування і спільну активність. Цінність музичної терапії в роботі з дітьми із особливими потребами полягає в тому, що вона допомагає зміцнити довіру, взаєморозуміння між учасниками процесу, пришвидшує процес терапії, оскільки внутрішні переживання легше виражаються за допомогою музики, аніж при розмові; музика підсилює увагу до відчуттів; крім того – підвищується музична компетенція, виникає відчуття внутрішнього контролю і порядку.

Останні дослідження в когнітивній сфері змінили початкову теорію про систему емоційних реакцій на музику в людей з аутизмом. Виявилось, що вони здатні добре розпізнавати музичні інтервали і реагувати на музичний матеріал. Таким чином, музика може використовуватись з метою покращення розпізнавання емоцій у осіб з аутизмом. Музична сторона мови є дуже важливою для передачі емоції і використовується однаково чиним в різних культурах.

За даними Американської асоціації музичної терапії, люди з аутизмом мають високу швидкість реакції на музику, а також підвищений інтерес і відгук на музичні подразники. Було відзначено, що дітям з аутизмом характерна незвичайна чутливість до музики. Деякі з них мають абсолютний слух, у той час як багато з них здатні грати на музичних інструментах з винятковою музикальністю.

Беручи до уваги проблеми осіб, що страждають аутизмом, а саме: якісні порушення соціальної взаємодії та комунікації, що

виявляються в обмеженій, повторюваній і стереотипній поведінці, інтересах та діяльності, можна стверджувати, що музична терапія може бути ефективною у вирішенні цих проблем, адже:

- музика вважається «універсальною мовою», яка забезпечує створення шляхів взаємного розуміння між людьми та сприяє кращому взаємозв'язку з навколишнім середовищем, сприйняттю відносин, самовираженню та спілкуванню;
- музика захоплює увагу і сприяє її розвитку. Вона може використовуватись з метою стимуляції для досягнення бажаної мети;
- музична терапія може покращувати негативний настрій, сприяти прийняттю самостійних рішень та відповідей, а також зміцненню позиції у соціумі, та діяльності, що підпорядковується соціально прийнятним способам;
- музична терапія допомагає в розвитку мовного спілкування, мови і мовленнєвих навичок, а тим, хто не взмозі розмовляти, більш переконливо виражати себе невербально;
- музична терапія налаштовує до взаємності в загальній грі, так як особи з аутизмом значно легше та результативніше навчаються слухати і реагувати на інших людей, що сприяє створенню власного стилю спілкування;
- музична терапія дозволяє людям з діагнозами спектру аутизму розвивати можливості ідентифікації та вираження своїх відповідних емоцій. Це спричинено тим, що музика обробляється в обидвох півкулях головного мозку, а також тим, що музика може стимулювати розвиток когнітивних функцій, які можуть використовуватись для відновлення мовлення;
- музика викликає конкретні, мультисенсорні стимуляції (слухові, зорові і тактильні). Ритмічна складова музики сприяє організації усіх сенсорних систем осіб з діагнозом аутизму. В результаті обробки слухових стимулів та

інших сенсомоторних та перцептивних подразників розвивається загальна та дрібна моторика.

В умовах музичної терапії виникає відчуття безпеки при знайомстві, що заохочує до вирішення завдань, які виходять за рамки передбачуваності та розширює власні можливості.

Отже, для дітей з аутистичними розладами музична терапія необхідна як спосіб корекції присутніх розумових і фізичних відхилень, як спосіб налагодження комунікації, а також як спосіб збагачення знань про навколишній світ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Островська К.О. Соціальна адаптація дорослих осіб із загальними розладами розвитку / К.О. Островська. – Львів: «Тріада плюс», 2012. – 576 с.
2. Скрипник Т. Аутизм як форма девіантної поведінки // Проблеми загальної та педагогічної психології: Збірник наукових праць інституту психології ім. Г.С.Костюка, – т. XI, ч. 7. – К. – 1995. – С. 457-464.
3. Baron-Cohen S. Mindblindness: An Essay on Autism and Theory of Mind. – Cambridge, Mass. – MIT Press, 1995.

Сав'як Любов

ВИКОРИСТАННЯ ЛОГОРИТМІКИ В РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Фізичні та гімнастичні вправи під музику були відомі ще з часів Древнього Єгипту та Стародавньої Греції. Греками, арабами, римлянами ритмічна гімнастика застосовувалась як методика, що використовує ритм в цілях фізичного оздоровлення організму.

В середині 30-х років минулого століття лікувальну ритміку стали застосовувати як методику в психоневрологічних діагнозах в корекційній роз'яснювальній роботі з особами, страждають заїканням. Академіком В. А. Гіляровським була розроблена особлива система занять. Було виявлено, що ритміка

позитивно впливає на загальну моторику і регулює поведінку пацієнта, а також дає можливість спостерігати за динамікою хвороби і дістати додатковий матеріал до клінічної картини, так як стан моторних функцій осіб, що заїкаються, мають діагностичне значення. Академік В. А. Гіляровський вводить заняття лікувальної ритміки в логопедичну практику з дітьми дошкільного віку, що заїкаються при цьому рекомендує долучити до ритмічного руху під музику в цілях лікування неврозів.

Ритмотерапія (ритм музичний + ритм віршованої форми) давала стійкий позитивний ефект в корекції музичної сторони мовлення (просодичного компоненту): це мелодії, ритму, логічного акценту і пауз. Таким чином, музична мова (просодичний компонент мови) і пантоміма тісно пов'язані між собою (В. Асаф'єв).

В 80-х роках ХХ ст., завдяки істотному вкладу Г. Волкової, логопедична ритміка була піднята в ранг науки і рекомендувала розширити область застосування логопедичної ритміки як медико-психологічну методику для комплексної корекції таких мовленнєвих порушень як заїкання, дизартрія, ринолалія тощо. Новоутворена гілка лікувальної ритміки – логопедична ритміка, встала в один ряд з іншими розділами логопедії і корекційної педагогіки. Однак, найбільш використованою логоритміка залишається в комплексі засобів по подоланню заїкання.

Заїкання – це порушення темпоритмової сторони мовлення, отже, основна корекційна робота в системі логоритміки з дітьми, що заїкаються повинна бути націлена на вправи, які розвивають і нормалізують темп і ритм мовлення.

Рекомендуються до проведення такі вправи: «Поїзд» (муз. М. Метлова, сл.. Т. Бабаджан, М. Познанської).

Методичні рекомендації до проведення вправи: діти стоять одне за одним, тримаючи руки на ліктях дитини, що стоїть попереду. Співають разом з вихователем:

«А» Наш поїзд рушає